71178 - Alışveriş Fıkhını Öğrenmek Vacip Mi?

Soru

Eczacı veya ilaç firmalarının mümessilleri gibi alışverişle ilgisi olan herkesin mali işlemler fıkhını öğrenmesi vacip midir?

Detaylı cevap

Allah'a hamd olsun.

Bir Müslümanın dünyada varlık nedeni; Allah'a kul olması ve onun şer'i yükümlülüklerini yerine getirmesidir. Bu bağlamda bunu bilen Müslüman, Allah'ın şer'i hükümlerini bilmesi vacip olduğunu da bilir. Zira vacibin ancak kendisiyle tamamlandığı husus da vaciptir.

Rasulullah Sallallahu Aleyhi Vesellem'den rivayet edilen bir hadiste şöyle geçer: "İlim talep etmek her Müslüman üzerine farzdır." (İbn Mace 224)

İlim ehli bu hadisin anlamının doğru olduğu hususunda hemfikirdirler.

İbn Abdulber Rahimehullah şöyle dedi:

Alimler şöyle demiştir: Bazı konuların öğrenilmesi herkese farz-ı ayn olduğu gibi bazı konuların öğrenilmesi farz-ı kifayedir. Böylece bir gurup insan bunu yerine getirdiklerinde diğerlerinden farz düşer. (Cami el Beyan el İlm ve Fadluhu 1/56)

Alimler öğrenilmesi vacip ve farz-ı ayn olan ilimleri belirtmiş ve her Müslüman'ın öğrenmesi farz olan ilim miktarını da açıklamışlardır. Öğrenilmesi farz olan ilimlerden biri de ticaret ile meşgul olan kişilerin faiz ve harama düşmemek için alışveriş hükümlerini öğrenmeleridir. Sahabelerden bunu teyit eden rivayetler mevcuttur:

Ömer bin Hattab r.a şöyle dedi: Çarşı ve pazarımızda sadece dinde fıkıh sahibi olanlar satış yapsın.

(Tirmizi 487, Bu hadisin Garip olduğunu söylemiş, Elbani Hasen demiştir.)

Ali bin Ebu Talib r.a şöyle dedi: Her kim fıkıh bilgisini almadan ticaret yaparsa faize düşer, faize düşer, faize düşer.” (Muğni el Muhtac 2/22)

İbn Abdulber şöyle dedi:

Herkesin öğrenmesi farz olan hususlardan bazıları şöyledir:

Allah’ın tek olduğu ve onun hiçbir ortağı olmadığına dil ile şahitlik ve kalp ile ikrar etmek. Allah’ın tüm isim ve sıfatlarıyla var olduğu ve başlangıcı olmadığı gibi sonu da yoktur. Arş üstüne istiva etmiş/ kurulmuştur.

Muhammed’in Allah’ın kulu ve elçisi olduğuna, amellere karşılık verilmek üzere ölümden sonra dirileceğimize, Kur’an Allah’ın kelamı olduğuna ve içeriğinin hak olduğuna şehadet etmek.

Beş vakit namazın farz olduğunu bilmek, namaz için gerekli taharet ve diğer hükümleri bilmek, Ramazan ayında oruç tutulması ve orucu bozan hususları bilmek.

Kişinin mal ve imkân sahibi ise ömürde bir kere hacca gitmesi gerektiğini, varlıklarında ne zaman ve ne kadar zekât vermesi gerektiğini bilmesi gerekir.

Zina, içki, faiz, domuz, leş ve necislerin haram olduğunu; gasb, yalan şahitlik, insanların mallarını haksız yere yemek gibi zulümlerin tümünün haram olduğunu; anne, kız kardeş gibi mahremlerle evliliğin haram olduğunu ve haksız yere insanın canına kast etmek gibi Kur’an’da zikredilen ve ümmetin icma ettiği bilgileri bilmesi farz-ı ayndır. (Cami Beyan el İlm 1/57)

El Mevsua el Fıkhiye 30/293’de şöyle geçer:

İbn Abidin, Ellami’den şöyle aktarır:

Her mükellef kadın veya erkeğin din ve hidayeti öğrendikten sonra abdest, gusül, namaz, oruç, zekât ve haccı öğrenmesi farzdır.

Ayrıca tüccarların, şüphe ve mekruhlardan sakınmaları için alışveriş fıkhını öğrenmeleri vaciptir. Aynı şekilde diğer meslek sahiplerinin de bu hükümleri bilmeleri gerekir.

Özetle harama düşmemek için herkesin kendi alanında öğrenmesi gereken bilgileri öğrenmesi vaciptir.

Nevevi Rahimehullah şöyle dedi: Alışveriş, nikah gibi asıllarında vacip olmayan hususların şartlarını öğrenmeden yerine getirilmesi haramdır.

El Ğazali Rahimehullah şöyle dedi:

Şayet bir şehirde faiz işlemleri yaygın ise Müslüman tüccarın/ esnafın, faizden sakınması için gerekli ilmi öğrenmesi farz olur.

Gece gündüz Müslüman hayatını sürdürürken öğrenmesi vacip olan durumlar oluşur. Bu durumda nadir olarak oluşan durumların hükümlerini sorması ve öğrenmesi vacip olur. (ihya ulumuddin 1/33-34)

Ticaret ve alışveriş alanında meşgul olan kişinin muamelet/ alışveriş fıkhı ile ilgili kitapçıkları okumasını tavsiye ederiz. Örnek: “El Mulahhas el Fıkhi”, Şeyh Salih el Fevzan. “Me le yeseu elteciru cehluhu”, Abdullah el Muslih ve Salah el Savi.

En iyisini Allah bilir.